

TUJE PESMI V SLOVENSKI BESEDI

Ureja Janez Menart

DVESTO LET ROJSTVA VASILIJA ŽUKOVskega

Uvodne besede napisal in pesmi prevedel Andrej Arko

Letos mineva dvesto let, odkar se je rodil Vasilij Andrejevič Žukovski, eden izmed utemeljiteljev novega ruskega pesništva. Njegova dediščina se je ohranila v širokem pesniškem toku prejšnjega in sedanjega stoletja. Celó njegov prijatelj Aleksander Puškin, pa Evgenij Baratsinski, Fjodor Tjutčev in Aleksander Blok marsikaj dolgujejo Žukovskemu in poudarjajo enkratnost njegove ustvarjalnosti. Puškin je

celo zapisal, da se ima za učenca Žukovskega, čeprav sta v literarnih nazorih prišla kdaj tudi navzkriž.

Vasilij Žukovski se je rodil 29. januarja 1783 v vasi Mišensk v beljovskem okraju tulske gubernije. To je južno od Moskve v osrednji Rusiji. Bil je nezakonski sin veleposestnika Afanasija Bunina. Njegova mati Saliha, ki je živela na Buninovi graščini, je bila Turkinja; ujeli so jo leta 1770 pri zavzetju trdnjave Benderi. Priimek je pesnik dobil po malem plemiču Andreju Žukovskem, katerega je Bunin prosil, naj mu posinovi otroka.

V šolo je pesnik začel hoditi v Tuli najprej v zasebni vzgojni zavod, nato pa na tulsko ljudsko učilišče. Kasneje so ga vpisali na moskovsko univerzo. Leta 1801 se je pesnik pridružil literarnemu društvu, ki ga je vodil njegov največji tovariš Andrej Turgenjev. Žukovski je doživel svojo prvo objavo, ko mu je bilo štirinajst let. Leta 1801 je imel za sabo že kakih petnajst natisnjenih prispevkov: to so bile v glavnem ode, kakršne so tedaj na veliko pesnili. Prvi resen pesnikov podvig je bil prevod pesmi angleškega pesnika sentimentalista Thomasa Graya *Elegija, napisana na vaškem pokopališču*. Prevod elegije je odobril Nikolaj Karamazin in ga natisnil v naj-

boljšem ruskem časopisu tistega časa, Vestniku Evrope. Čez šest let, se pravi leta 1808, je pesnik sam prevzel uredništvo tega glasila za dve leti. Tedaj je bil že eden najbolj dejavnih književnikov in član literarnega društva Arzamas. Elegija, romanca in prijateljska poslanica so bile temeljne zvrsti pesnikovega ustvarjanja. Veliko njegovih pesmi je uglasbenih, največ jih je uglasbil Mihail Glinka nekaj pa tudi Pjotr Čajkovski in Anton Rubinstein. Sicer pa je Žukovski pisal tudi prozo. Mednjo ne spadajo samo eseji, članki in drugi publicistični prispevki, ampak tudi nekaj krajših zgodb in pripovedi. Enako kot pesnik je Žukovski pomemben za Ruse tudi kot prevajalec. Prevajal je Homerja, Vergila, Tassa, Byrona, Klopstocka, Scotta in še vrsto drugih. Med drugim se je lotil tudi epa Mahabharata.

Žukovskega so še zaživa visoko cenili, imel je službo na dvoru, kjer je bil vzgojitelj carja Aleksandra. V vojni z Napoleonom je bil pribočnik vrhovnemu poveljniku Mihailu Kutuzovu. V ljubezni pa mu je sreča lagala: vrsto let je bil nesrečno zaljubljen v svojo nečakinjo. Kasneje se je poročil s štirideset let mlajšo Nemko, zaznamovano s hudo boleznijo, kar ga je dokončno strlo. Pred smrtjo je veliko prijateljeval z Nikolajem Gogoljem. Vasilij Žukovski je umrl 19. aprila 1852 v Baden-Badnu v Nemčiji. Kakor si je bil želel, so ga mrtvega prepeljali v Rusijo. Njegovo romantično doživljanje narave se kaže tudi v tehle značilnih pesmih.

VEČER   Potoček, ki čez svetel pesek se sukljaš,
Elegija   kako je tvoja muzika prijetno tiha!
              Kako igriv se proti reki lesketaš!
              O, pridi blaženost Navdiha,

vsa v kitah mladih vrtnic, s frulo iz zlata;
nad spenjen potok nagni se in poj sanjavo,
poj o večeru, ko oblak se lesketa
nad že zasanjano naravo.

Kako mamljivo tone sonce za goré —
ko polja v mraku že leže, a gaj se v dalji
ob mestu, ki ga pozibava lesk vodé
v škrlatni mavrici zrcali;

ko čreda k reki spušča se čez grič
in vse jasnejše je bučanje nad vodovjem;
ko ribič z mrežo vodi svoj lahak čolnič
pod mračnim bregom med grmovjem;

ko z reke tu in tam se oglasi čolnar,
ko vesla usklajêno šumni tok brazdájó;
ko plug orači s konca grudastih ozar
obračajo in se domov ravnajo —

je že večer . . . Oblakom rob je potemnel
in na zvonikih zadnje zarje soj zamira;
na reki pa poslednji bliskavi odsev
ugasli nebes že zastira.

Vse tiho: gaji spijo; pôkoj naokrog;
ležim na trati, nad menoj se sklanja iva,
poslušam tih šumot od tam, kjer v večni tok
se potok v senci vrb izliva.

Kako v svežini rastja timijan dehti!
Kako sladkó ob bregu voda popljuskava!
Kako tihotno vetrič po vodàh drsi
in v gibki ivi vztrepetava!

Nad vodo komaj sliši se trepet trstik;
glasovi petelina v dalji vas budijo;
iz trav poslušam, čuj, hrestačev rezki krik,
iz hoste slavčkov melodijo . . .

Kak čaren žarek, glej, se je iz dalj razlil?
Na vzhodu so oblakom hrbti vzplameneli;
šumeči potok se v temi je zaiskril
in hrasti v njem so zažareli.

Že zadnji krajec vzhaja tam izza vrhov,
o, na sanjavem nebu tihceno svetilo,
kako tvoj blesk se ziblje v sómraku gozdov,
kako ves breg si posrebrilo!

Sedim zamišljen; duša mi je polna sanj;
v minule mlade čase vračam se s spomini . . .
O, vîgred mojih dni, kako brž si odšla
v vsej sreči in v vsej bolečini!

Kje znanci ste, prijatelji? Vas ni nikjer?
Se níkdar več ne bodo nam poti združile?
Mar že usahnil je vseh veselósti vir?
O, rádosti, ki ste minile!

O, bratje! O, prijatelji! Kje je vaš krog?
Kje pesmi so svobodi, muzam v slavo?

Kje so zabave, ko sneg mel je vseokrog?
Kje so prisege na naravo,

da dušni ogenj splel bi bratovske vezi?
Kje neki ste, prijatelji? Mar vsak po svoje
ves sam pod težo dvoma v muki se poti,
pogreznjen ves v duševne boje,

obsojen nanje, dokler grob jih ne konča...
En kratkotrajen cvet se je osul za vedno,
ljubezni solza mu v prerani grob kaplja;
in drugi... O, nebo vsevedno!

Pa mi... Mar smemo tujci biti med seboj?
Mar lepotice vroč pogled, mar čast, ki mine,
mar sla, da svet bi zadovoljen bil s teboj,
zato naj v srcu vse spomine

na dušne rádosti, na srečo mladih dni —
prijateljstvu, umetnosti, ljubezni vdanih?
Ne, ne! Naj le usodi svoji vsak sledi,
lesk mladih dni pa živ ohrani...

A meni tak nadih je bil z usodo dan,
da draga mi bo vas, da ljubil bom naravo,
da dihal v sómraku znak tihih bom poljan,
da zrl vodno bom širjavo

in slavo Stvarniku, prijateljem dajal.
O, pesmi, sad brezmadežnega koprnenja!
O, blažen tisti, ki oživlja mu piščal
vsak hip minljivega življenja;

ki v tihem jutru, ko meglica vseokrog
polega na poljane in ves kraj prekrije
in vzhajajoče sonce v sinje beli log
spokojno svoj sijaj razlije,

zapušča kmečko streho in prevzet hiti
v dobrave in oznanja jutro speči ptici,
si liro z zvenom frul pastirskih uglasi
in poje hvalnico danici!

Da, peti mi je sojeno . . . Do kdaj? Kdo ve?
 Ah! Mórda kmalu bo z obupano Minvano
 prišel Alpin premišljevat ob koncu dne
 na grob, ki bo skopan prerano!

MORJE Umirjeno morje, modrikasto morje,
Elegija očaran nad tvojim prostranstvom stojim.
 Si živo in dihaš; z ljubeznijo plašno
 in z mislijo bežno napolnjeno si.
 Umirjeno morje, modrikasto morje,
 razkrij mi že svojo globoko skrivnost:
 kaj tvoje brezmejno naročje dviguje,
 Na čem ti napeto poprsje sloni?
 Te mar odteguje ujetništvu zemlje
 oddaljeno svetlo nebo nad teboj?
 Skrivnostno in milo in polno življenja
 si čisto, prižeto v njegov čist objem:
 v njegovo svetlečo širino se širiš,
 v večerni in jutranji luči žariš,
 ljubkuješ njegove zlaténe oblake,
 se v zvezdah njegovih radóstno bleščiš.
 A kadar se zbirajo temni oblaki,
 da bi ti iztrgali jasno nebo —
 se biješ, bučiš in valove dviguješ,
 poganjaš se, trgaš sovražno megló . . .
 In mègla izgine in ni več oblakov,
 a tebe še polni ves prejšnji nemir
 pa dolgo še dvigaš splašéne valove,
 a blaženi blesk, ki ga spet dá nebo,
 ti prejšnje tišine povsem ne povrne;
 umirjenost svojo postavljaš na laž:
 ti skrivaš nemir v globočinah spokojnih,
 ti ljubiš se z nebom in zanj drgetaš.

NOČ Žé se je utrújeni dán
 prevesil v škrlatno vodovje,
 temní se že sinje svodovje,
 postilja si sómrak hladan;
 in nóč je molčeča spokojno
 stopila na cesto prosojno

in Hesper pred njo se peljá,
prelepa je zvezda neba.

Le spusti z neba se k nam, noč,
s skrivnostno kopreno nad sabo,
z vijolico, vsem za pozabo.
Daj zmučenim srcem pomoč
in s svojo spokojno naravo
in s spevnostjo svojo sanjavo
daj duši, ki tre jo nemir,
kot mati dá detecu, mir.

9. MARCA 1823   Pred mano si
spokojno stala.
Pogled tvoj zmučen,
ljubezni poln,
mi je priklical
preteklost ljubo . . .
Bil je poslednji
na svetu tem.

In ti odšla si
kot tihi angel;
gomila tvoja
kot raj je mirna!
Tam so vsi zemski
spomini dragi,
tam so vse misli
o večnem raju.

Nebo, ozvezdja,
spokojna noč!